

Midden op de Atlantische Oceaan speelde Alfred Verhoef een stukje Bach op zijn metalen dwarsfluit. Dat magische moment, jaren geleden, was beslissend voor de rest van zijn leven. Want toen kreeg hij het heldere inzicht dat hij houten dwarsfluiten wilde bouwen. Inmiddels heeft de Boehm-fluit van Alfred Verhoef naam gemaakt. 'Het schijnt dat mijn fluiten een specifiek geluid hebben.'

TEKST: VERONIQUE HAZELZET, FOTO'S: JOOST LEIJEN

Dwarsfluiten bouwen zonder concessies 'Mijn fluiten hebben een uniek geluid'

*A*lfred Verhoef deelt mooie ervaringen met zijn - vaak beroemde - klanten. Zoals die keer met een Russische fluitiste. 'Terwijl ik met haar vriend stond te praten, pakte Jekatarina een rozenhouten fluit', vertelt hij. Ze liep naar voren en begon te spelen. Schitterend. Maar ineens was het stil. Stond ze in tranen met die fluit in haar handen. Het stuk dat ze speelde, klonk zoals ze het van vroeger kende. Ze had een klankideaal in haar hoofd, dat ze maar niet kon bereiken met een metalen fluit. Ze was diep geroerd.' Op zo'n moment is Alfred Verhoef (61) een gelukkig mens. 'Daar doe ik het voor. Die fluit op zich is niets. Een stuk materie. Maar als iemand dat tot leven kan wekken, er met hart en ziel prachtig op speelt, ja, dat is heel mooi.'

Veronique Hazelzet is freelance redacteur

Laat één ding duidelijk zijn; de klank van een metalen fluit haalt het niet bij die van een houten fluit, volgens Verhoef. Die gedachte kreeg hij tijdens een twee jaar durende wereldreis, midden op de Atlantische Oceaan, alleen in zijn zeilboot. 'Het was windstil', herinnert hij zich. 'De zeilen klapperden een beetje heen en weer en ik besloot een lekker stukje Bach te spelen op mijn metalen fluit. Al spelende in die onmetelijke akoestiekloze ruimte dacht ik: het klinkt voor geen meter! Er zit gewoon geen leven in. Het verschil in klank met een hobo, een fagot of een klarinet is enorm. Die hebben zo'n prachtig eigen geluid.' Dat inzicht begin jaren tachtig, zorgde voor een grote ommekeer in zijn leven. Hij besloot zijn vak, leraar

*D*ie fluit op zich is niets. Een stuk materie. Maar als iemand dat tot leven kan wekken, er met hart en ziel prachtig op speelt, ja, dat is heel mooi'

Een metalen fluit heeft andere eigenschappen. Daar telt geen nerf of vochtigheidsgraad. Ik moest alles zelf uitvinden'

...al genoeg boventonen?

Zestig jaar gelegen

...voor het grovere werk

Spantangen voor de draaibank

2000kg Schaublin voor uiterste precisie

'Mondgat, boring, wanddikte en materiaal bepalen samen de klank en de draagkracht'

...voor het fijnere werk

Nederlands en muziek, op te geven en zich te gaan toeleggen op het bouwen van houten fluiten. De eerste jaren besteedde hij aan research. 'Een heidens karwei, want er is veel kennis op dat gebied verloren gegaan. Vroeger werd dat niet opgeschreven. Vakkennis werd doorgegeven aan de leerling. Allerlei ideeën betreffende houtsoorten, de nerf, of de boring, die vroeger heel normaal waren voor bouwers en per bouwer verschillend, zijn verloren gegaan omdat niemand daar meer over nadenkt. Een metalen fluit heeft andere eigenschappen. Daar telt geen nerf of vochtigheidsgraad. Ik moest alles zelf uitvinden. Alleen al de vaardigheid om in een lang stuk hout een gat te boren met een nauwkeurigheid van 3/100 mm.'

Volledig eigenzinnig

In het begin bouwde Verhoef een fluit zoveel mogelijk naar de wens van de fluitist, maar daar is hij vanaf gestapt. 'Ik ben volledig eigenzinnig geworden', lacht hij. 'Ik maak uitsluitend fluiten die ikzelf mooi vind, want alleen dan kan ik een hoge standaard bereiken. Ik doe geen concessies meer. Als iemand ze niet mooi vindt, pech gehad. Natuurlijk is het leuk om meningen uit te wisselen en te discussiëren, maar uiteindelijk maak ik mijn eigen keuzes.' Verhoef is de enige bouwer die met vijf houtsoorten werkt, waaronder onbekende houtsoorten als het gestreepte ebbenhout Coromandel en Cocus, een solitaire boom die langs de kust van Cuba en Jamaica

groeit en niets te maken heeft met de kokospalm. 'De meeste bouwers werken alleen maar met het zwarte Grenadille, een prachtige houtsoort uit Tanzania, waar het Mpingo heet. Makkelijk te bewerken, want fijn van structuur en heel sterk. Maar Riopalissander, dat lastiger te bewerken is, is prachtig en heeft een bijzonder mooie klank. Het mag niet meer worden verhandeld, maar godzijdank kon ik een restpartij op de kop tikken bij een meubelmaker. Dit hadden tafelpoten moeten worden, maar het heeft precies de goede afmeting.' Met een hamer slaat Verhoef op het zwartrode stuk hout. 'Hoor je wel?' In één moeite door pakt hij een fluit van rozenhout en één van cocushout en begint te spelen. 'Hoor je het klankverschil? Er is een verschil in glans. De ene fluit heeft een iets warmer timbre. De andere licht juist op. Meer twinkelende boventonen. Voor ongehoefde oren is het bijna onmerkbaar, maar voor een fluitist is het een wereld van verschil. Doordat ik fluiten van zoveel verschillende houtsoorten maak, bied ik een groter scala aan mogelijkheden dan tot dusver bestond. Fluiten met precies dezelfde afmetingen, kunnen qua klank enorm verschillen. En misschien

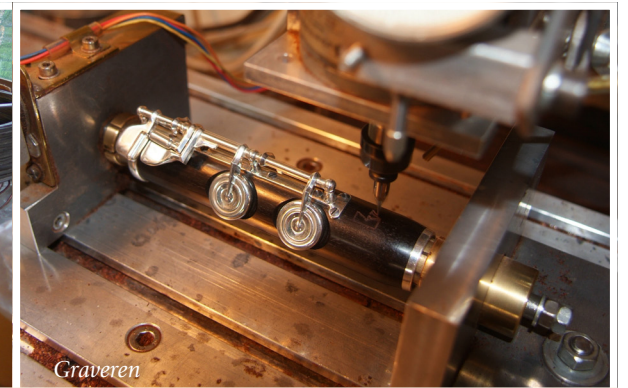
'Net als wijn moet het hout zeker tien jaar liggen voordat ik ermee aan de slag kan. En het vibreert mee met de klassieke muziek die altijd in de werkplaats klinkt'

Pallisanderfluit bijna klaar: even proberen

Wil het glimmen dan moet je polijsten

Graveren

Klaar voor het orkest van Tenerife

Decennia terug: alle begin is moeilijk

In de handen knijpen

In zijn atelier in Alkmaar heeft Alfred Verhoef voor ongeveer 250 fluiten hout liggen. 'Net als goede wijn, moet het hout rijpen', legt hij uit. 'Het moet zeker tien jaar liggen voordat ik ermee aan de slag kan. En het vibreert mee met de klassieke muziek die altijd in de werkplaats klinkt. Het hout dat ik gebruik, moet zinken in water. Dus met een soortelijk gewicht groter dan 1. Lichter hout is nog wel geschikt voor blokfluiten, maar niet voor dwarsfluiten. Hoe zwaarder, dus dichter het hout, des te verder draagt de toon. Belangrijk, want veel van mijn fluiten worden door professionals in of met grote orkesten gebruikt.' Zoals bijvoorbeeld de Italiaanse fluitist Massimo Mercelli. Eigenaar van een paar dure houten Powells met gouden applicatuur, maar door een klant van Verhoef die in een orkest in Beiroet speelt, getipt om eens naar zijn houten fluit te gaan kijken. 'Hij moest hier in het Concertgebouw zijn en zocht me onverwachts op. Een boom van een vent van twee meter met een grote baard. Hij speelde op een fluit van de redelijk dichte houtsoort Coromandel, die ik toevallig net klaar had en zei: 'Degene voor wie jij deze fluit hebt gebouwd, mag in zijn handen knijpen, want hij is schitterend.' Laat die nou toevallig niet in

belangrijker: zelfs als de toehoorder de verschillen niet zou horen, speelt de fluitist op de ene fluit beter en mooier dan op de andere. De fluitisten die hier komen zijn uiteindelijk heel gedecideerd waar het hun keuze van hout betreft. Een goede fluit inspireert de speler. En het stuk klinkt anders.'

opdracht zijn gemaakt. Hij was vrij. De volgende dag belde hij ergens vanuit Europa. 'Stuur hem maar naar me op, Alfred. Hij is verkocht.' Het was liefde op het eerste gezicht. Later belde hij weer. 'Ik heb één van mijn Powells verkocht, wanneer kan ik de tweede fluit van een andere houtsoort bij jou ophalen?' Verhoef is in de wereld wel bekend onder fluitisten. 'Beroepsmusici geven adressen aan elkaar door. Ik adverteer weinig. Een paar jaar geleden stond ik op een grote beurs in Berlijn. Vlakbij een balustrade. Beneden zag ik een klein mannetje overal vragen en zoeken. Hij kwam de trap op, linea recta naar mij gelopen. Bleek het een Spaanse fluitist te zijn met 11.000 euro in zijn broekzak om een fluit bij me te kopen.'

De fluit van opa Jacob

Als de fluit klaar is, begint voor Alfred Verhoef het echte werk. Dan gaat hij zoeken naar de juiste klank en moet hij er eerst zelf een tijdje op spelen. Prettige bijkomstigheid dat hij zelf muzikaal is, fluit speelt en jarenlang heeft opgetreden als klassiek zanger. 'Als het nodig is, kan ik nog wat aan het mondgat veranderen, of aan de binnendiameter. Mondgat, boring, wanddikte en materiaal bepalen samen de klank en de

draagkracht.' Er verschijnen pretlichtjes in zijn ogen, als hij ter illustratie het verhaal vertelt van 'de fluit van opa Jacob'. 'Een erstuk dat hier was gebracht door een familie die er zelf niet op speelde. Die fluit had een heel wijde boring en iedere fluitist die hier langs kwam en erop speelde, zei verlangend: 'Als ik toch in het orkest zo'n fluit mocht hebben.' Maar toen de bekende fluitist Jacques Zoon, hem een keer uitprobeerde in het Concertgebouw, bleek dat die mooie fluit van opa Jacob niet meer te horen was voorbij de derde rij. Dat geluid droeg niet.' Na jaren en jaren van verbeteren, is het Alfred Verhoef gelukt de voor hem ideale houten dwarsfluit te bouwen. Een Boehm-fluit met een grote, warme toon, ook in het derde register, met genoeg scherpte en boventonen. Verhoef: 'Het schijnt dat mijn fluiten een specifiek geluid hebben. Dat is mijn gehoor wat erin zit. Mensen vallen daarop of niet. En niemand kan dat namaken. Net zoals niemand ooit meer een Louis Lot-fluit, de Stradivarius onder de fluiten, heeft gemaakt. Zo persoonlijk is dat. Na al die jaren dat ik ermee heb gewerkt, ken ik de meeste geheimen van het hout en al die variabelen in de fluit. Bij iedere nieuw te bouwen fluit probeer ik steeds de mooiste combinatie te vinden.' ■

Atelier Alfred Verhoef, Kennemerstraatweg 116, Alkmaar, 072-5206545 en 072-5110879. Meer informatie: www.alfredverhoef.nl

Een goede fluit inspireert de speler'